

НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР ОПЕРАТИВНО- РЯТУВАЛЬНОЇ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ЦИКЛ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО ТА БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

Предмет: Спеціальна підготовка.

Заняття 1.5: Ліквідація наслідків хімічно небезпечних НС.

Навчальні питання:

- 1. Хімічна розвідка та хімічний контроль.**
- 2. Способи та засоби ліквідації наслідків хімічно- небезпечних НС.**
- 3. Особливості проведення робіт з ліквідації хімічно- небезпечних НС.**
- 4. Заходи безпеки під час проведення робіт з НХР.**

1. Рятувальні роботи під час ліквідації надзвичайних ситуацій. Частина 1. Посібник. Аветисян.В.Г., Сенчихін Ю.М. Куліш Ю.О. – К.: Основа, 2006. – 240 с.

1. Хімічна розвідка та хімічний контроль.

Хімічна розвідка- це комплекс заходів спрямованих на виявлення забруднення небезпечно-хімічними речовинами місцевості, техніки, споруд.

Завдання хімічної розвідки:

- безперервне спостереження та лабораторний контроль у районах аварій на хімічно-небезпечних об'єктах.
- визначення типу НХР та її концентрацій.
- визначення та позначення меж зон забруднення.
- контроль за зміною ступеня забруднення НХР.
- взяття проб повітря, ґрунту, води та продуктів харчування.
- проведення метеорологічних спостережень у приземному шарі повітря.

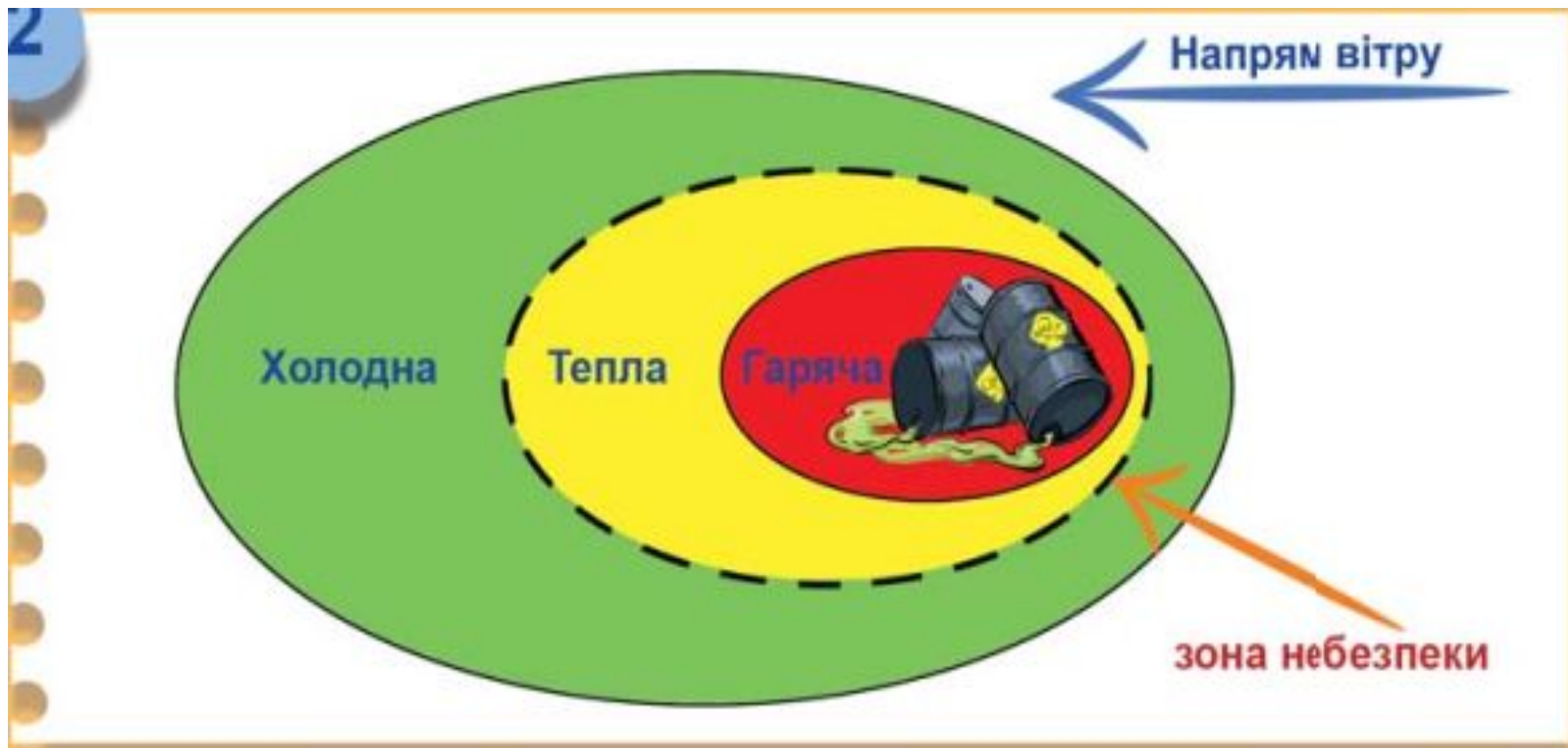
Оцінка обстановки

Оцінка обстановки

1. Чи є постраждалі, яких необхідно рятувати?
2. Чи можливо ідентифікувати небезпечну речовину?
3. Необхідність проведення деконтамінації
4. Виявлення додаткових загроз
5. Необхідність використання засобів індивідуального захисту та їх категорія
6. Потреба у додаткових силах, засобах та ресурсах
7. Визначення початкової зони небезпеки

Визначення зон меж забруднення

Гаряча зона

«Гаряча» зона» - територія від осередку інциденту до межі, де концентрація небезпечної речовини не перевищує гранично допустимої для професійного впливу норми, та в якій можливий безпосередній контакт з небезпечною речовиною.

Ширина зони повинна складати не менше ніж 50 м.

Заходи в гарячій зоні

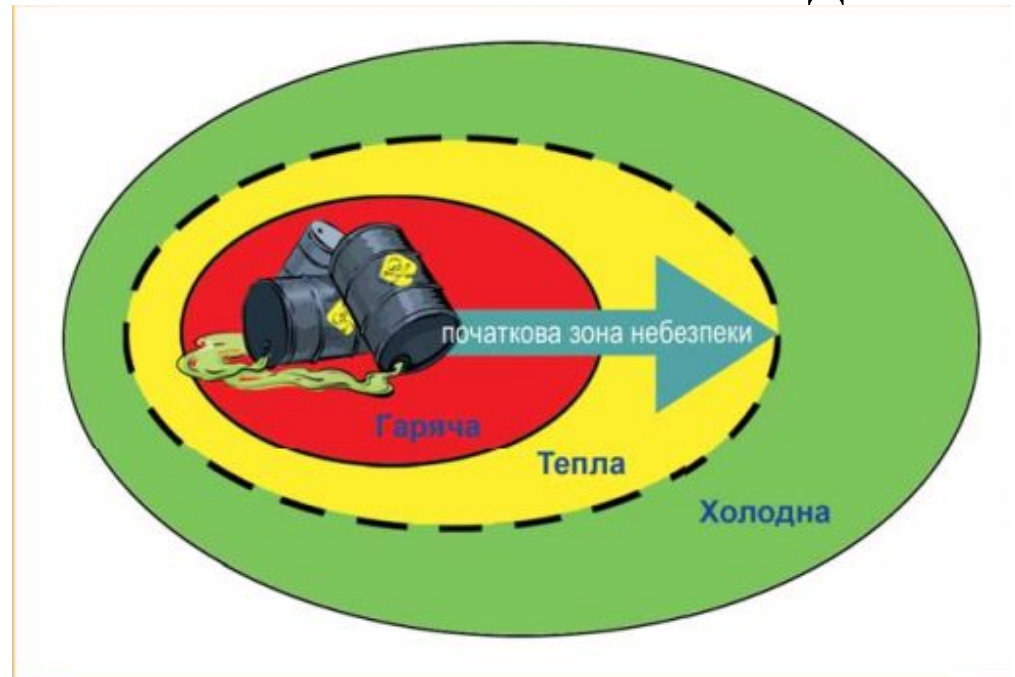
- **Основні заходи, які здійснюються у «гарячій» зоні:**
- розвідка;
- евакуація людей з небезпечної зони;
- гасіння пожежі (у випадку виникнення пожежі);
- рятування людей;
- локалізація розповсюдження забруднення;
- збір даних про подію

«Тепла» зона

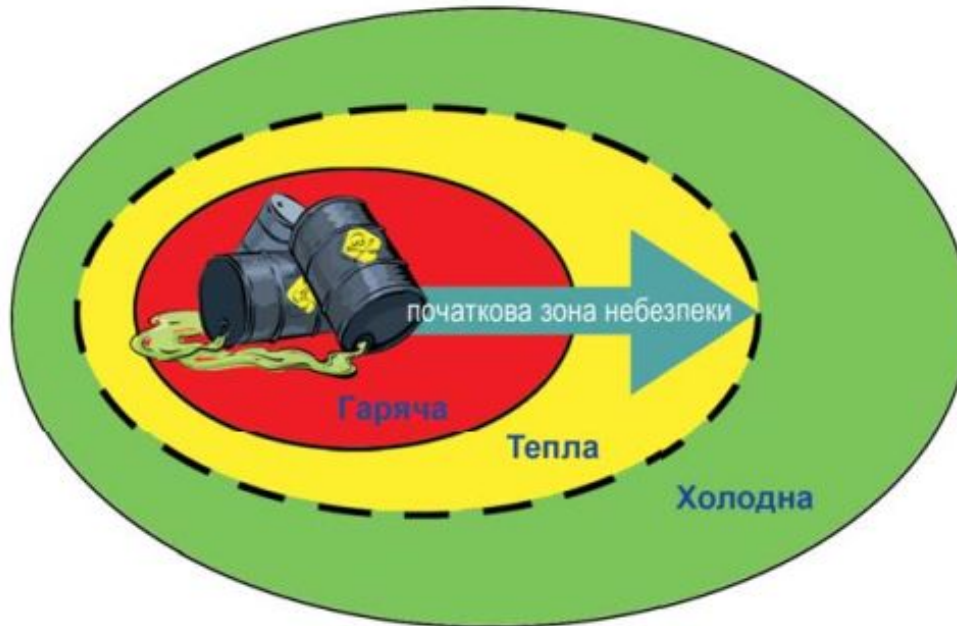
Територія, що межує із гарячою зоною, де концентрація небезпечної речовини не перевищує гранично допустимої для професійного впливу норми.

Влаштовується на відстані не менше ніж 50 м від меж «гарячої» зони.

Основні заходи, що здійснюються у «теплій» зоні:

- безпосереднє керівництво роботами з ліквідації;
- влаштування пункту первинної деконтамінації;
- деконтамінаційне сортування постраждалих;
- проведення інших допоміжних заходів.

«Холодна» зона»

Безпечна територія, що знаходиться за межами «теплої» зони.

Основні заходи, що здійснюються у «холодній» зоні:

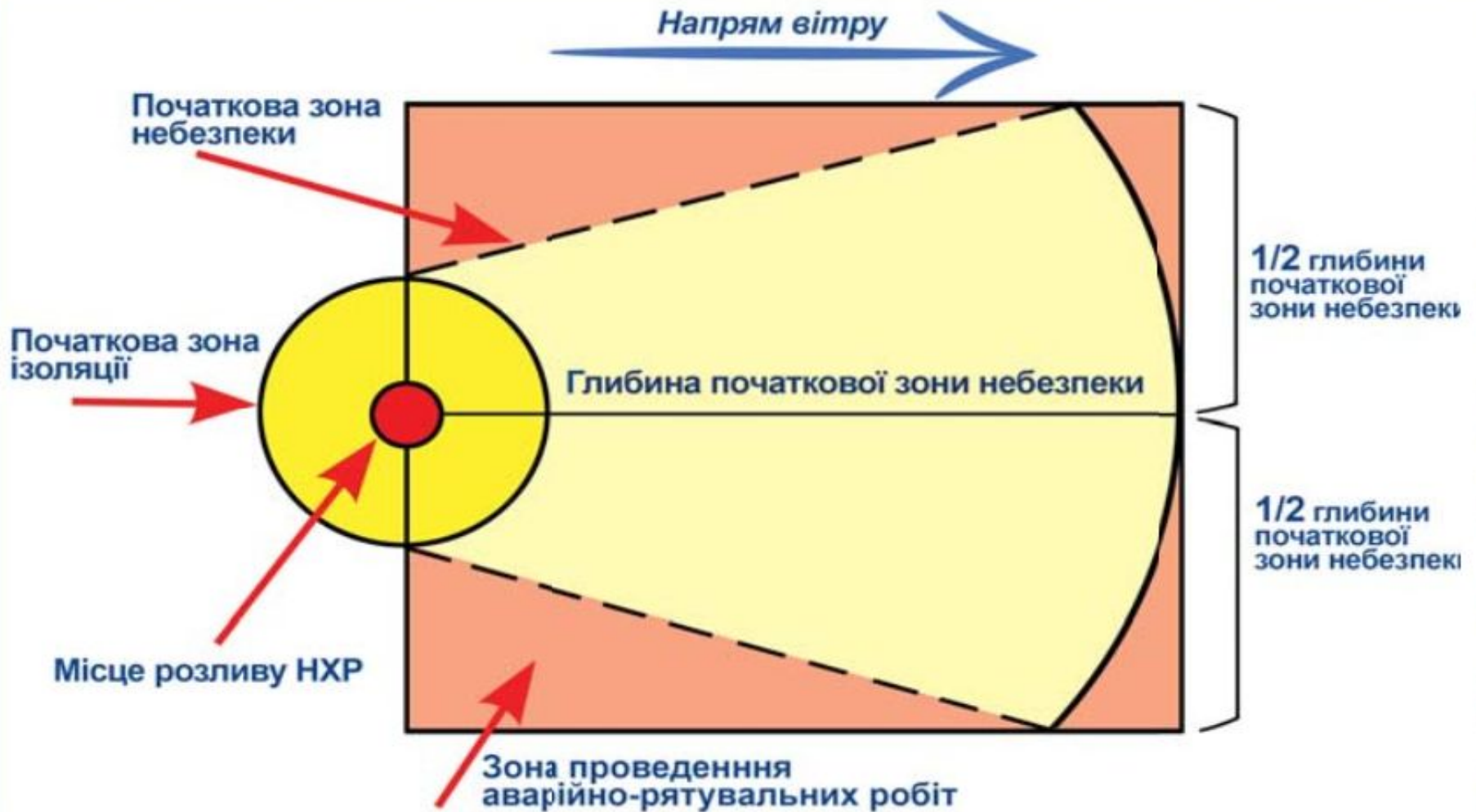
- медичне обстеження та сортування травмованих;
- невідкладна медична допомога та транспортування потерпілих;
- влаштування пункту збору евакуйованих;
- влаштування пункту відпочинку та надання психологічної допомоги;
- вивчення/аналіз зібраних даних про подію;
- організація оперативного штабу та поста спостереження;
- розміщення резервних сил та засобів.

Початкова зона небезпеки

Встановлюється у випадках, коли неможливо точно провести зонування місця події у зв'язку із дефіцитом інформації та часу.

Оцінка небезпечної зони проводиться, виходячи із наявної інформації та із запасом відстані.

Принципова схема початкової зони небезпеки

Початкова зона небезпеки для невідомих речовин:

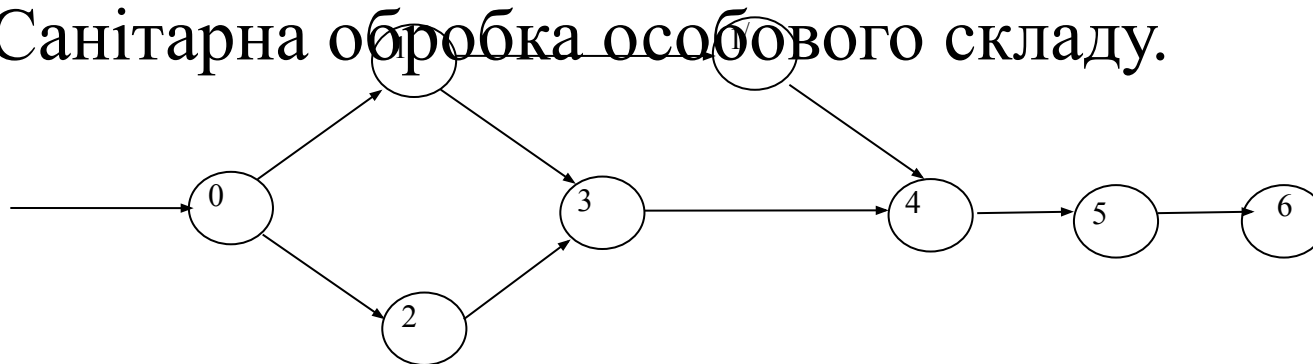
Для невідомих речовин або у разі, якщо речовини змішані (наприклад у разі ДТП), рекомендуються наступні відстані:

- для сипучих матеріалів – 50 м.
- для рідин – 100 м (від місця розливу).
- для газів – 300 м.

У будь-якому випадку роботи треба проводити з підвітряної сторони.

Особливості проведення робіт з ліквідації хімічно-небезпечних НС:

- Розвідка.
- Пошук та евакуація постраждалих.
- Локалізація зони зараження та радіаційного забруднення.
- Ліквідація джерела зараження та радіаційного забруднення.
- Дегазація та дезактивація території, техніки та обладнання.
- Санітарна обробка особового складу.

Локалізація зони хімічного зараження.

Полягає в припиненні розповсюдження отруйної речовини в навколишньому середовищі досягається наступним чином:

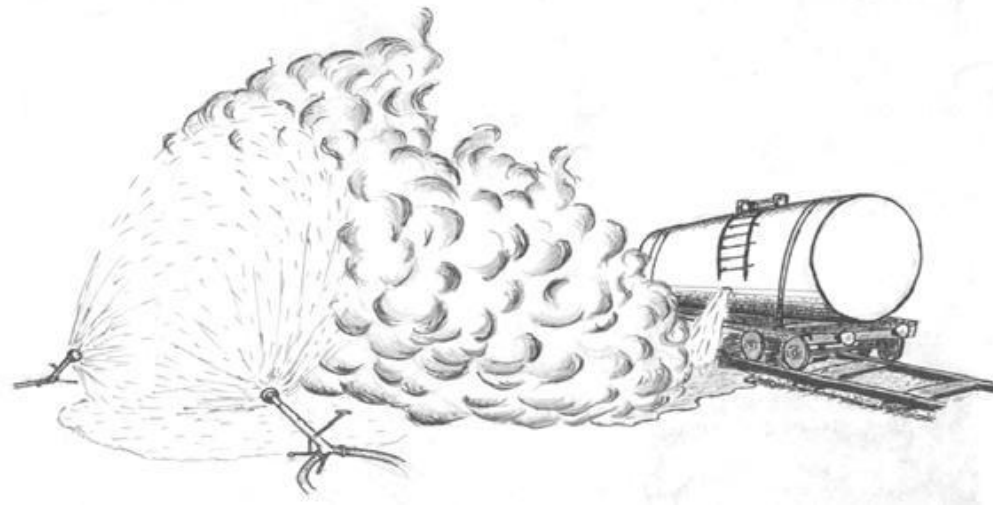
Зменшенням швидкості випаровування за рахунок ізоляції шару НХР повітряно-механічною піною (ПМП) середньої кратності (ефективно для тих НХР, які не розчинюються або погано розчинюються у воді), а також зв'язуючих матеріалів (пісок, ґрунт тощо) з наступним видаленням;

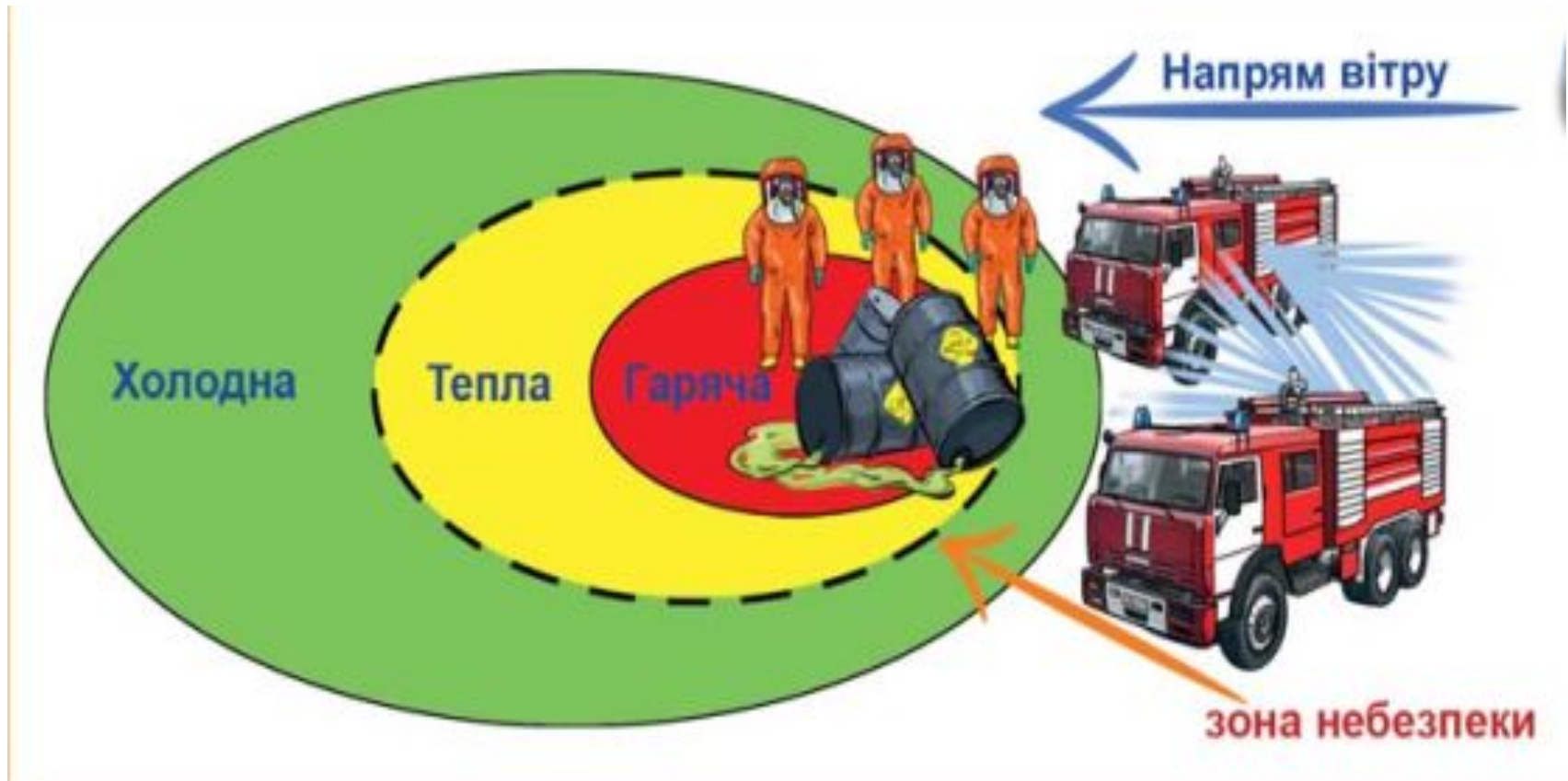

Локалізація зони хімічного зараження.

- зменшенням концентрації НХР у вторинній хмарі за допомогою водяних завіс з розпилених струменів, які встановлюються на шляху розповсюдження хмари НХР;
- розсіюванням хмари за допомогою димовсмоктувачів;
- нейтралізацією розлитого НХР за рахунок подання нейтралізуючих речовин (наприклад, кислота нейтралізується лужним розчином).

Захист під час виконання робіт

Засоби захисту з урахуванням аварійної ситуації

- захист органів дихання;
- пожежний костюм;
- захисний одяг проти впливу хімічних речовин;
- відстань, природні перешкоди.

Зонування місця інциденту

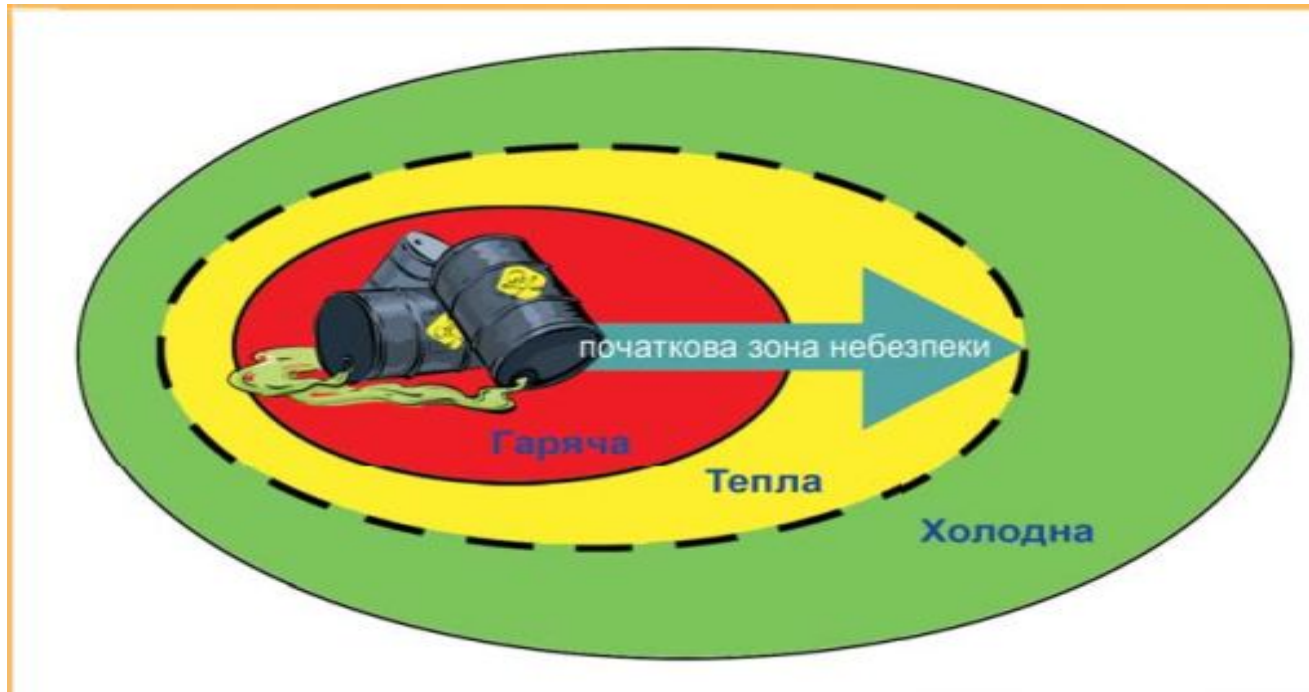
1. «Гаряча зона». В цій зоні знаходиться тільки особовий склад, який виконує безпосередньо роботи: з розвідки місця аварії; рятування людей; ліквідації джерела забруднення. Екіпірування особового складу в цій зоні обирається відповідно до рекомендацій вказаних в картці безпеки.

2. «Тепла зона». В цій зоні знаходиться особовий склад, який проводить локалізацію зони зараження (постановку водяних завіс, доставку нейтралізуючих речовин тощо). Екіпірування особового складу обирається відповідно до рекомендацій вказаних в картці безпеки. Це можуть бути захисні костюми фільтруючого типу та фільтруючі протигази.

На зовнішній межі цієї зони встановлюється пункт дегазації та місце зосередження необхідного інвентаря та обладнання.

Зонування місця інциденту

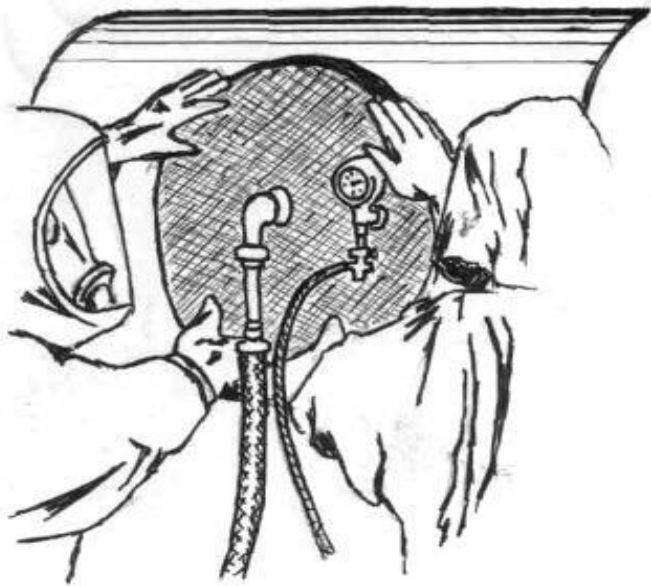
3. «Холодна зона». Це межа оцеплення. В цій зоні знаходяться рятувальник, яки перебувають в резерві та на відпочинку. Перед входом в «теплу зону» виставляється пост безпеки. В межах цієї зони особовий склад може перебувати без засобів захисту але тримати їх напоготові.

Ліквідація джерела забруднення.

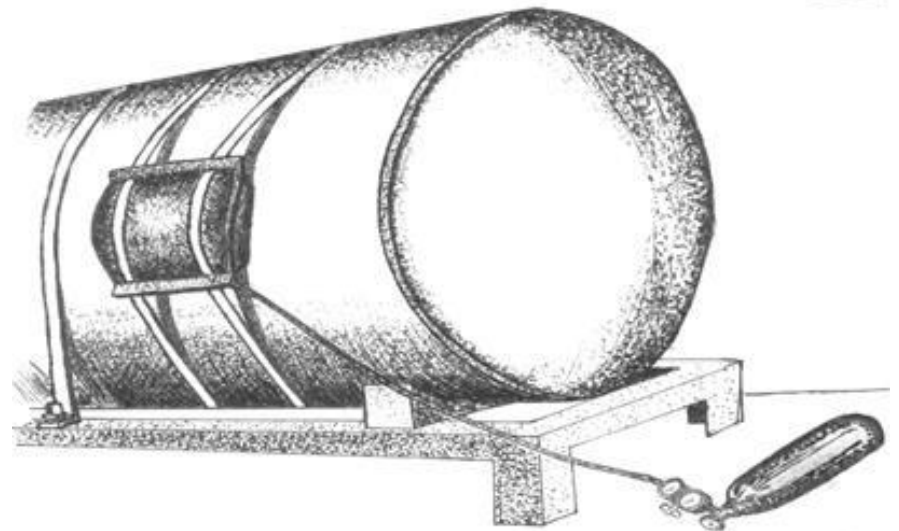
Полягає в припиненні потрапляння НХР в навколишнє середовище це досягається:

- перекриттям засувок на трубопроводах, по яких подається речовина;
- перекачуванням НХР з пошкоджених ємностей в резервні;

Ліквідація джерела забруднення.

- відновленням герметичності трубопроводів за допомогою пневматичних бандажів;
- відновленням герметичності ємностей за допомогою пневматичних бандажів та заглушок.

Проведення спеціального оброблення (деконтамінації)

Дегазація може здійснюватися механічним, фізичним та хімічним способами.

- **Механічний спосіб** – видалення зараженого шару на глибину проникнення НХР. Дегазація механічним шляхом проводиться в такий спосіб: відділяється заражений шар землі, снігу, продукту. Грунт, звичайно, знімають на глибину 10 см, сніг – 20–25 см.

В окремих випадках заражену ділянку засипають землею, піском, торфом, роблять настил з колод, дошок, гілок.

- **Фізичний спосіб** – розкладання НХР за допомогою високих температур та видалення розчинниками. У даному випадку ми вимушені відмовитись від цього способу.

- **Хімічний спосіб** – нейтралізація або розкладання НХР хімічними засобами.

Заходи безпеки під час проведення робіт з НХР.

- Для проведення робіт у зоні хімічного забруднення залучається мінімально необхідна кількість особового складу (з урахуванням резерву для надання допомоги). Не припускається перебування особового складу безпосередньо не задіяного в зоні можливого хімічного забруднення.
- Вхід до зони хімічного забруднення необхідно здійснювати тільки через контрольні-пропускні пункти, які мають очолювати особи середнього або старшого начальницького складу. Начальник контрольні-пропускного пункту повинен вести облік перебування особового складу в зоні хімічного забруднення.

Заходи безпеки під час проведення робіт з НХР.

- Маршрут руху ланок ГДЗС та автотехніки не повинен проходити через розлиті кислоти, аміак, хлор, інші ХНР. Робота безпосередньо в місцях проливань кислот, аміаку, хлору неприпустима.
- Запас повітря для виходу із зони хімічного забруднення ланки ГДЗС повинен визначатися з урахуванням даних прогнозу поширення хмари парів НХР залежно від можливості збільшення зони хімічного забруднення під час проведення оперативних дій.

Заходи безпеки під час проведення робіт з НХР.

- Весь особовий склад , що залучається до ліквідації аварії з наявністю ХНР, повинен мати засоби індивідуального захисту (ізолюючі протигази, ізолюючі костюми).
- У групи, яка працює в зоні хімічного забруднення повинен бути в обов'язковому порядку аварійний комплект, який складається з ізолюючого костюма та ізолюючого протигазу.